

طاشينك
تاشينك
TACHINK

JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN POLITIQUE & LITTÉRAIRE
Imprimerie Mamourian
SMYRNE

10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐԱԹԻՒՆ

	ՏՊԻ	ՊԵՏ.	ԵՌ.
ԲԱԺԱՆՈՐ	80	4072	20
ՊՕԼԻՍ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ	80	4072	20
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	25	13	30

Հասցեներ պէտք է ուղղել՝ Թմարա. «ԳՐԱՆԻՔ»
Մամուրիան Տպարան — Բզմիր
Rédaction du journal Arménien «TACHINK»
Imp. Mamourian — Smyrne

2րդ հրատարակումը ձեռագրի ներքին վերադարձուի

10 ՓԱՐԱ

ԱՆԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՉԱՐԻՔՆԵՐԸ

Կանք հիմա մեր հանրային կեանքին, Այստեղ, բարձրագույն չընթանալիս, ըստ կենսական անհրաժեշտության մէջ, անկարգապահութիւնը սահմանափակելու և անկարգութեան և կը չկարգապահել, կը քանդել անկարգութեանը:

Մեր հանրային գործերու անհաշիւան ձեռքով զրոյթները ոչ մեր ազգայնական վերաբերելի է, ոչ ալ մեզ չընթանալիս քաղաքական պայմաններուն: Անպիտակ է հայ համայնքը մը Մոսկովէ Բրիտանիա տեսակական մէջ կողմն փոխադրուելու և անոր ամէն ազատութիւն և միջոց տրուելիս քաղաքական կառավարելու, համայնքին գործերը չունիք անհաշիւան ձեռքով վիճակ մը պիտի ունենային որքան ունին ի Պոլս, ի Դաւաթ, յԱրտասահման, վերջապէս ամէն ուր որ հայ համայնքը մը գոյութիւն ունի:

Առէք, օրինակի ազգաւ նշանակող: Ուր կրնայ, ձեռք խղճին վրայ դնելով, յաւանդել թէ նշանակող կառավարական ձեռքով կը կառավարուած են: Ուր կը գտնուի հայ համայնքը մը որ իր ներքին գործերու կառավարութեան մէջ անշուք անհաշիւան և անանձնաշնորհութեամբ վայելի որպէս յիշատակ: Սեփականութեամբ կառավարութիւնը հայոց պարզ առաջնորդական թիւը Պարտաւորութեան մը անհաշիւան հասցուցած է և «Պարտաւորութեան» տիրոջն ուր կը պատուէ: «Պարտաւորութեան» իւր հոսմէն կը օրոշուի: Կառավարական պաշտօնականներ պիտի որոնք, անշուք տղիտարար, «Եւ ֆոնտայր իւր Լիւմին» — Հայոց հիւպատոսարանը — կ'անուանեն Ս. զեքանդրիոյ Առաջնորդարանը: Եւ փաստաբաններ կը ճանչնան որոնք, անշուք տաւանի տղիտարար, հայու մը ղեմ յղած իւրենց զատական կոչումներուն մէջ sujet arménien կը գրեն, փոխանակ sujet local կամ sujet ottoman:

Այս ամենքը կ'ապացուցանեն թէ, որքան մեծ յարգ և համարում կը վայելի նշանակող զաւորներ յայտնաբերուած և անոր հասարակութեանը:

Կրնանք արդեօք ըսել թէ նշանակող հասարակութիւնը զրաւի ներքին կը կրեն: Թէ՛ Ազգայնագիրը և թէ՛ Կոմիտէի Առաջնորդարանը տարեկան առ նուազ հինգ հազար ոսկի եկամուտ ունին իւրաքանչիւրը:

Ապա ուրեմն ինչ է պատճառը որ այսքան բացառիկ առաւելութիւններով օժտուած զաւորներ մը մէջ անգամ, հանրային գործերը ամէն ատեն բաղձալուծ կանոնադրութիւնը չեն ունենար:

Պատճառը չափ օրոշ, չափ պարզ է: Հոս ևս, ինչպէս արդէ տեղեր, անկարգապահութեան ոգին գերազանցապէս կը տիրէ: Կո ևս, ինչպէս ամենուրեք, և տեսակական հետո: Եւ ինչպէս ամենուրեք և իրաւաստիքեան արդէ սահմանները բոլորեցին և անանց խղճամտութեան հետեւին: Այստեղ ալ, աւագ, ամեն հայ կը կարծէ իրաւունք ունենալ ամեն գործի խառնուելու:

Եւ ոչ միայն իրաւունք ունենալ կը կարծէ ամէն գործի խառնուելու, ալ և պայքար մղելու՝ երբ գործերը իր ուզածին պէս չի կարգադրուել: Եւ ըստ օրում տեսածը կ'ըսէ թէ՛ որքան մարդիկ՝ այնքան կարծիք, ապա կարելի է որ իւրաքանչիւր հայ տարբեր հայու մը պէս խորհի, տակ կը հետեւի կ'ուրեք անհաշիւան ձեռքով և ունենալ չեղոյսնալը: Այս կողմը տակաւ, պէտք է ըստ չիղիքի յաւանդել:

Մեր հանրային կեանքին: Ուր, տեղք է որ ինքզինքնիս այս կերպով խորհեմ:

Եւ կը հասկնամ որչա՛ համոզմունք ունեցող խմբակցութեան մը կամ կուսակցութեան մը պայքարը՝ իրմէ տարբեր լուրջութեամբ խմբակցութեան մը ղեկով: Այդ պայքարը պիտի ըլլար պարզապէս սկզբունքի, գաղափարի կողմ, և անոր յաջորդող յաղթանակը կամ պարտութիւնը՝ սկզբունքի, գաղափարի յաղթանակ կամ պարտութիւն: Ասկիւս ու է առնչութիւն չունի կարգապահութեան հարցին հետ: Բայց այս պարագային, անգամ ինչո՞ր է թէ՛ կողմը ինչ կերպով մղուել է որպէսզի հանրային գործերը չի փաստեն:

Մենք մինչև իսկ մեր կուսակցական կամ գաղափարային պայքարներուն մէջ, իբրեւ դատարարական ժողովուրդ վարուելու ընդունակութիւնը գուրկէնք: Մեր պայքարը ըլլալու էր սոսկ օրինակաւ, և ըստ էրեք, պարտութեան պարագային, անխիղճութեամբ, ինչոր յաճախ կը պատահէ:

Առէք, օրինակի համար, Կառավարական խորհրդարանական մարմինը ազգային ժողովին մէջ: Յետոյ, Կուսակցական խորհրդարանական մարմինը: Եւ իրաւունք ունի անշուք իր շարքերը ստուարացնելու աշխատել: Այս տեսակետով ոչ ոք կրնայ արդիւն գինքը աշխատել և պայքարել: Բայց համահաւասար իրաւունքներ ունի նաև կեդրոնի իրաւունքները՝ որպէսզի կամար գաշնակցական վարչապետութեանց ղեկով: Եւ երբ, ընտրական պայքարին մէջ, Դաշնակցութիւնը պարտուած գուրս կ'ըլլէ, այնու իրեն ուրիշ բան չի մնար ընել բայց եթէ զրուս ծոնկ մեծամասնութեան ձայնին և այս վերջնային իրեն օրինաւոր իշխանութիւն: Նոյնը անտարակոյս ճշմարիտ է կեդրոնի իրաւունքներուն համար՝ երբ այս վերջինը պարտուի Դաշնակցութեան: Մին և միւսը պարտաւոր են Օրէնքին հրապարակել, մեծամասնութեան, ուղղամտութեան ընդունել թէ այս անգամ պարտուած են, յաջորդ ընտրութեանց համար այժմէն աշխատել, բայց ըստ էրեք ընտրուած մարմինը չեղոյսնալ և անոր գործունեութիւնը արդիւն անխիղճութեամբ չարմատի: Այս անխիղճութեան շարժումը տեղի կուսնենայ կողմ, սակայն, մեր կուսակցական պայքարներուն մէջ ալ, զի այնքան փոքր զարգացած ենք որ տակաւին բոլորեանք չենք թէ Օրէնքին սահմաններէն դուրս գործելու իրաւունք չունինք:

Բայց ինչո՞ւր, գաղափարի յաղթանակին առթիւ մղուած կուսակցական պայքարներուն յարակից անկարգապահութեան ցուաւի շարժումներէն անկարգապարտ մեր ընտանուր անկարգապահական ոգին վրայ կը զանալ: Գաղափարի կուսակցութիւնները, սեպելով հանդերձ թէ այդպիսի անխառն մտքով կուսակցութիւններ մեր մէջ գոյութիւն ունեցած ըլլան, տակաւին քառորդ դարու ծագում և ծնունդ իսկ չունին, բայց անկարգապահութեան ոգին դարերէ ի վեր տիրապետած է մեր ցեղին մէջ, և այնպիսի համայնքներու և խմբակցութիւններու մեջ՝ որոնք, ինչպէս կ'ըսենք, միեւնոյն համոզումներն ունին սկզբունքի սեպակետով:

Ուրեմն, պայքարը որ գոյութիւն ունի՝ անպատճառ գաղափարի, յառաջդիմութեան պայքար է: Անիկա կ'ըսեն և անհասկան իրարմէ արտիք գնահատման (appréciation) և այդ գնահատում:

հերն ալ ամէն ատեն հարկաւորարար հիմնուած չեն անհատական համոզումներով: Եւ այս յաճախ արժարժուած են համակրութիւններէ կամ ատկութիւններէ:

Բայց սեպելով հանդերձ որ կերպերը ոչ և է զեր ունեցած չըլլան մեր անհատական գործելակերպին մէջ և սոսկ հասկացումով չարժուած ըլլանք, տակաւին մեր անկեղծութիւնն անգամ մեզի իրաւունք չի տար անկարգապահութիւն գործելու: Զի ուր ամէն թէ անպատճառ մեր խորհածն է ուղիղ և ոգտակար: Ուր ապագէն իւրաքանչիւր օր, իմէ սահմանափակ թողութի, նոյնքան իրաւունք ունեցած կ'ըլլայ մտածելու թէ իր գաղափարը, իր խորհածն է ուղիղը: Ուրեմն, ուր կ'ըսենք, ինչ հանգամանք կ'ստանան մեր հանրային գործերը երբ իւրաքանչիւր անհատ, Օրէնքը տիրէ տակ ամէն ինչ, պնդէ իր գիտածին, իր գաղափարին, իր խորհածին վրայ:

Դաւան, փնտցումին առաջին ատեն: Եւ համար է որ խառնուածք, Բնութեան և Տիեզերքի մեքենա-շարժական օրէնքներէն ներշնչուած, հաստատու են մարդկային օրէնքները, որոնք անշուք անխիղճ ըլլալու յաւանքութեան չեն կրնար ունենալ, բայց հանրային գործոց մեքենան չի խանգարելու համար պարտաւոր ենք հպատակել անանց, աշխատելով, պայքարելով հանդերձ որ բարեփոխեց զանոնք:

Մեր մէջ, ինչպէս օրինք, իւրաքանչիւր անհատ կը կարծէ ամէն գործի միջամտելու իրաւունք ունենալ, երբ ինչո՞ւր իր ցեղին չորս կը դառնայ:

1895ի վերջերը, Պոլսոյ Պատրիարքի ցուցն յետոյ, երբ ամէն շարքու հազարաւոր գաղթականներ կը հասնէին Աղեքսանդրիա, օրին մէկը, Առաջնորդարանի Դիւանատեւը աշխատութեամբ զբաղած ատեն, յանկարծ գուր բացուեցաւ և ճաղատ զլրտով պատկանելի անձնաւորութիւն մը սենեակէն ներս մտաւ խաղաղութիւն:

Նկեղեկներն քիմիկները պարտեղին մէջ ամենց հակադրութեան թողուած են, կրնան գողցուի: Դուրս այդպէս կը կատարէք մեր պարտաւորութիւնը, զոչեց սրտեկութեամբ:

Յետոյ կը թիւնք կը նային այդ պարտեւն գուր առաջին անգամ միայն կը տեսնեն:

Անձանթ մըն էր արդարեւ, Պոլսէն ներս ևս անգամ մը, և սակայն, ապաքան փոքր գաղափար ունէր կարգապահութեան մասին որ, կը կարծէր իրաւունք ունենալ Առաջնորդարանի պաշտօնական հրամաններ արձակել իր հայր հանգամանքներով:

— Կը ցաւիմ որ չպիտի կրնամ Ձեզի ունէ բացատրութիւն տալ, զուր անէ պաշտօնական հանգամանք չունիք, կը հաճիք գուրս ելլել, եղաւ պատասխան:

Պոլսէն ներքին, որ ապուշ մը չէր չգիտեմ ինչ գրաց այդ րոպէին, բայց զուր ուժգին փակելով գուրս եկաւ: Միջոցին ի վեր մեր յարաբերութիւնները չափ փաղաքուշ չէին:

Բայց այս պարտեւն կը մարմնաւորէր այն յոյս համոզումը թէ՛ Աղեքսանդրիան անոր իւրաքանչիւր անգամին պայտեան ալ է միայն դաւան, ու յոյս ևս ունէ հայ իրաւունք ունենալ կը կարծէ սոցիալական անտեղ պաշտօնական հրամաններ կամ զիտողութիւններ ընել, իբրեւ թէ իր ծառայ եղած ըլլար տեղիս:

Ուրիշ օր մը, երբ ճաղաքաւորէի Մարկոսի Պէլի հակադրութեան առաջ Դուրս քաղաքի չիբիւր կը գերեզմանէր քեզից:

արակից պարտեղական մէջ, զաւտացի չայ մը ներս մտաւ սենեակէս:

— Ինձի նայէ, էջէնտի: Սաակ քիչ մը չիխար ըրէք Աղեքսանդրիոյ գործերուն: Այս գերեզմանը որ կը չինէք՝ ախտոս է, չենք ծուռ է, երկու ամիսն կը փլիք, առաջիկա տեղով և Աղեքսանդրիայի պատասխանատու կը դառնաք, մեզք է, ամօթ է, պէ մարդ Լիւմինոյ:

Երեւակայեցէք որ նուազ քաղաքի օրդին, Պոլսոյ քաղաքի նուազ, հազար ոսկի ծախսելով փառաւոր չիբիւր մը ապաւորած էր Բարիք, Բոնէ արձանագործին, արձանը հասած էր և նուազ քաղաքի քեդորդին, Մարկոսի պէս անոր գերեզմանը կ'ըսալէր:

— Պէ՛ պապամ, ըսի մարդուկին, մեռնողը քու հայրդ չէ, փառան քու գրպանէդ չեկաւ, դուս նեկնի՛ ես որ քեզի չի վերաբերեալ գործերուն կը խառնուիս: Արձանը ինչայնէ՛ ինչայ, Պոլսոյ քաղաքի ուրիշ մըն ալ չինի կուտայ:

Մարդուկը սկսաւ չափաւելի իմ վրաս զարմանալ քան ինչ որ ես իր վրայ, և զրուսը երեքիկուր:

«Ախտոս, ախտոս, աղաղակեց, Լիւմինոյցին չէք միջեք մօտ սեղութեան աղի չէ միայն: Աղբար, նուազ քաղաքի հայ չէ, իր օրդին Պոլսոյ քաղաքի անայ չէ, Պոլսոյ քաղաքի գրպանէն կ'ստացար հայու փառայ չէ, էյ ինչո՞ւ, այս»

«Կ'ըսենք: Եւ քիչ մը խաղաղութեան ան հասկնամ, ամօթ է՛ ես, տեսայ քի վախոս բան մը կայ, եկայ քեզի իմացնել, «զէջ տրի: Եւ այ՛ կ'ըսի ազգասէրներ «վայ:»

Աղբար նուազ քաղաքի հայ էր, Պոլսոյ փառան նոյնպէս, այս վերջնային գրամըն ալ ապաւորեալ չիբիւր վաստակ չէր, ուստի և զաւտացի այնքան կ'ընէ թաղեր թէ ևս՝ իբրեւ Առաջնորդարանի քարտուղար, իրաւունք ունէի Պոլսոյ քաղաքի մատակարարութիւնը գնելու տակ անտեղ և ինքը զաւտացի ալ, իմ մատակարարութեան կամ գնելու օր քննադատելու:

Այս պարզ օրինակը հոգեբանութեան չափ բան կը բացատրէ հայ մտկայարար կարգապահական ընդունութեան մասին:

Ու միայն բացարձակ տղեկները չեն որ ամէն բանի միջամտելու իրաւունք ունենալ կը կարծեն: Երբ ինչո՞ւր ազգային է՛ ալ այնտեղ ամենայն ինչ քառուր կը վերածուի: Մենք պաշտօնականներ ալ գիտենք որոնք կը կարծեն իրաւունք ունենալ իրենց սկսելու կամ գերիշխան մտկային հրամաններ տալու: Ինչպէս թիւնք ընելու, մտկային իրաւունք իր թէ թէ արձանագրութիւն ընելու համար նախապէս գտնուելու, բայց իսկապէս մտկային գիտնալութեանց մասնակցելու, իբրեւ մտկայական, պնդելու իրենց համոզումներուն վրայ, մտկայականներու լոկի համակերպութեան կերպով՝ իր քաղաքաւորութեան անշուք, իրենք ալ ինչ եղած ըլլալուն համար, կրնան երթագրել թէ անձնաւոր իրաւունք ունի հայկական գործերուն միջամտելու:

Այս հիման վրայ երեւի խառնական մտկայ, իր իրաւաստութեան սահմանները մտնուելով կը միջամտի վարչութեան գործերուն: Ինչպէս վերջերս այս տեղեցու Պոլսոյ, հայկական հարաւանաբանութեան առթիւ վարչութիւնն ալ իր անբարեկարգութիւնը, կրնայ միջամտելու: Եւ հայ քաղաքականութեանց գործերուն, հրդոյն և Հայ քաղաքականութեանց գործերուն, այս վերջինք, անշուք, իրենց մեծելէն ալ ինչպէս ելով, պիտի միջամտեն իրենց:

մէ գերազանց ժողովներու իրաւասութեանց. ահա կ'աւանդենք իրենց վիճակ մը ուր՝ մէկը աջ կը քաշէ միւսը ձախ. մէկը վեր՝ միւսը վար. ալ ինչպէս կուզէք որ յառաջդիմութիւն գոյութիւն ունենայ եւ արդէն, մեր պաշտօնական մարմնաց անկարգապահութեան ոգին է որ, յաճախ գէշ օրինակ կըլլայ մեր ժողովուրդին. երբ մեր սգգային իշխանութիւնը ինքն իսկ տակաւին չէ ըմբռնած կարգապահութեան ինչ ըլլալը. որուն գէշ շատ անգամ գտաւթորէն կը մեղաւիչէ. ինչպէս կուզէք որ ժողովուրդը ըմբռնէ զայն:

Անցեալ տարի, առթիւ մը Գահի է գտնուեցայ. Հաւաքովի մը մէջ ծրագիր կը յղացուէր պաշտօնեայ մը ճամբուելու. ներկանքէն մին առաջարկեց ժողովրդային հանրագիր մը լեւադրել այդ պաշտօնեային դէմ՝ որպէսզի ժողովը իրաւունք ունենար ինքզոյ առարկայ եղող պաշտօնեային ինչեւ ճանապարհի հիման վրայ ճամբուել. Իմ ալ կարծիքս ուղեցին:

Ենթիւնին ամբողջ կեդտուութիւնը՝ գանեցուց զիս և չի կրցայ գտնել իրաւացի գայրովս:

— Պարոններ, ըսի իրենց, յայտնի վրդովումով մը, եթէ այդ պաշտօնեային յանցաւոր կամ անգործ է՝ ձեր ժողովն կատարեալ իրաւասութիւն ունի զանի ճամբելու: Այդ ժողովը միակ իրաւասութիւնն ունի արդէն, բայց ձեր լեւադրած ժողովրդային հանրագիրը, ձեր գաղափարներուն քայտութիւնը չունենալիդ ապացուցանելով հանդերձ—չըսելու համար ձեր վատութիւնը — բացայայտ ցոյց կուտայ նաեւ թէ, զուգ ժողովուրդը Անկարգապահութեան կը մղէք. այսինքն անոր աշխարհի քաղ մը առնել կուտար որուն մէջ ո՛ր է է իրաւասութիւն չունի: Այ ինչ պէս կուզէք որ ժողովուրդը ձեզի հանգաւոր թողու օրէնքի սահմանին մէջ գործելու . . .

Կը կարծեմ որ այս քանի մը պարզ խօսքերը իրենց բարեւոր ազդեցութիւնը ունեցան, զի խնդրոյ առարկայ պաշտօնեային փառանքներն և անհոգիներն:

Այս ամէն գրութիւններէն կարելի է հասնել մի որոշ կերտակացութիւն, այսինքն թէ՛ մեր ցեղային մեծագոյն զմարդութիւնը մեր բնածին Անկարգապահութիւնը, մեղմել իւրաքանչիւրին իր իրաւասութեան սահմանները չի նախապահէ:

Ամէր և Երիտթիւնը կ'աղագայեցնէ չաբունակ: Աստիք պարագայ բացառանշտութիւններ են և միանգամայն հակադրութեան, հակաթիկնոթայական գերազանցօրէն: Փոխանակ կիրակի օրերը, պատարագի «Տէր Աղորմեայ»ին մասնակ «Աղցիս Հայոց Աէր, Միութիւն» աղագայելու, գիտնանք թէ մարդ ուրիշը բռնի կերպով, ազգայնաբար, չի կրնար սխիւ, ո՛չ ալ հայրենասիրաբար ուրիշին հետ միաբանել Ո՛չ, այս աշխարհին հաւաքական կիսեքին մէջ, գիտնականօրէն մէկ բան միայն իրապէս գոյութիւն ունի, ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՇԱՀ, ՕՐՈՒՏ, ՀԱՇՈՒՆ . . .

Մեր սէրը, մեր միաբանութիւնը կը բովանդակուին ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ մէջ:

Դի անգամ միայն կ'ընենք յաջողակէս մը: Երբ կ'անգիտէք պարագային մէջ, ըլլալ հաւաքապէս ըլլալ անհատական: Մեր հաւաքական կարգապահութիւնը կ'ենթադրէ թէ ձեւարտապէս ըմբռնած ենք մեր չափերը առնել ճիշդի մէջ, անհոգաբար և հոգաբար: Դի որքան գործար ըլլանք իրենց ցեղ՝ հոգաբար ալ զօրաւոր կըլլանք իրեն անհոգի:

Ու երբ կ'արգապահութեան ճշմարտօրէն անգամ մը թափանցէ մեր ուրիշներ, բուն, այն ատեն սա՛ ճիշդին հանդիսատես պիտի ըլլանք որ զերար չը սիրող մարդիկ՝ գերազանց շահերու տեսակետով պիտի հարկադրուին իրարու փարիլ և հայրական յոթի ըմբռնումով կ'անդառնան: Կարգապահութեան ոգին մէջ պիտի հալի իրեն անձնիւտ և հակադրութեան քաջատուութիւն մը . . .

Ամէն հոյ պարտաւոր է, արեմն, իր խղճմանը աշխատէ մը զարգացնել որ սոսկ իր կիրքին. իր եօնի կամ իր սահմանափակ հասկումին համար՝ որեւէ առթիւ Որեւիքի սահմաններէն դուրս չիլլէ և Անկարգապահութեամբ չի մեղաւիչ . . .

(Լ. Արեւ)

ԼԵՒՈՆ, ՄԿՐՏՈՒՄԵՆ

ԱՐԶԱՊԱՆԳ ԳԼԵՆՈՒՆ

ՄԵՐ ԹԱՓՈՒՐ ԱՐՈՒՆԵՐԸ

Կեդրոնի Ազգ. Երեսփ. ժողովը վերաբացուեցաւ: Նոր վարչութիւնը կազմուեցաւ: Տեսուչ խորհուրդներն ալ նորոգուեցան, ալ կարգը եկաւ գործելու: Սահմանադրութեան վերահսկողութիւնը ի վեր մեր Դաւաթիս խորհրդարանը անվրդով տխուր հանդիսատեսը եղաւ Ազգ. ժողովի պարագայ աղմուկներուն և երեսնի ալ տրգեղ սրայքարներուն: Շատ օրակարգի խնդիրներ սեղանի վրայ դրուեցան և շատեր ալ պիտի գրուին, բայց գործնական հոն է որ շատ քիչ խնդիրներ միայն բախտը կ'աւանդեն լաւ կամ յոթի լուծում մը գտնելով վար իշխելու այդ մեծղի սեղանէն:

Ազգ. ժողովները իրենց սահմանին մէջ աւելի կ'որովի են խնդիրներ լուծելու և որոշումներ ստորագրելու: Մասին քան կեդրոնին, օրինակները շատ են ամէն գուշառի մէջ: Կեդրոնի նախորդ վարչութիւնը իր յարակից խորհուրդներով ոչինչ ունեցաւ այնքան նշանակելի որչափ օրինաւորի ու աղօթելի խնդիրը որ բաւական նիւթ մատակարարեց մասնաին: Տեսուչ խորհուրդներէն ուսումնականը կար ու չկար, պարագայ աղմուկներ յարուցանել ատեն ոչինչ ունեցաւ կամ, կանոնադրի և ծրագրի բարեփոխման ձեռնարկեց և սակայն առանց որոշ քայլ մ'առնելու օրը լը, բացուց: Դեռ այսօր մեր Ազգ. վարժարաններու սկսող մեծամասնութիւնը կը կառավարուին շատ աղաներու ու էջնետիւներու տղէտ կառավարանութեամբ: Մեր վարժարաններու ներքին գործիքները՝ տընթերէններն ու ռուս ցնիւներ, շատ քիչ քաջաւորութեամբ պարզ հաճոյակատարները կամ ուսման քաջատուութեամբ սէզոնի համաձայն հլու գործիքներ են սոյն աղաներուն ու էջնետիւներուն: Երեք երկար տարիներ անցան, բայց մեր կրթական ան-

կերպարանութիւնը հինէն ատեն զրոյն ցցած կը յատկանայ զժգոնութիւն, խորհուրդներն և հուսկ ապա յուսահատութիւն: Սիւն սիւնով իր չափը: Ո՛վ է պատասխանատու, ինչ է պատճառը Երանի թէ յարջ քայքայ առնելու և միմիայն օգտակարը հետապնդելու ժամանակը հասած ինչի ու մեր բարի ժողովականները իրենց գոյութեանը սպառնացող վէրքերով և հետաքրքրուէին:

Ազգ. ժողովը և վարչութիւնը քիչ առչն ունի երեք թափուր անոններ էջ. միածինը, Պոլիսը և Երուսաղէմը: Կաթոլիկական ընտրութեան հրահանգներ յղուած են դատարանը, բայց այս անգամ քիչ մը դժուար պիտի լինի ամէն վիճակէ պատգամաւոր ստանալ եղանակի խզումութեան պատճառ: Շատեր իրենց ձայնը այս ու այն պատգամաւորին դրը: Երկու պիտի բաւականանան, բայց օրո՛ք են յարմարագոյն ընտրելիները գաւառը չուարած է այս մասին հայ մասուն ալ դեռ կը լռէ: Թրքահայ հին եպիսկոպոսներէն մըր թողուցինք իր արժանիքի պատուանդանին վրայ, չէ՛ որ ամէնուն ալ տեսակ մը մուր քոնքինք առանց աւանդու. բայց այսօր կ'ուզենք սթափել կ'ուզենք հանչել մեր սխալը. — ո՛չ տակաւին, դեռ մոթը կոխած չէ, ժամանակ կայ: Կովկասահայերէն որ եպիսկոպոսը ըստ արժանւոյն ծանօթ է գաւառին, ոչ մէկը գրեթէ, և օր մըն ալ պիտի լսենք թէ այս ինչ կովկասահայ և պիսկոպոսը կ'աթոքիկոս ընտրուի է. եթէ լաւ եղաւ, բախտիդ:

Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան մասին դեռ ո՛ր է ձայն չլսուի: Ժամանակին «Երեւել» հինգ ամիսու ներկայացուցեր էր օրոնդի Տ. Թորոգով եկաւ, յարմարագոյն պիտի լինի անշուշտ բայց ինչո՛ւ կը մոռցուի Արշալուսի Արքայանը և վարդապետական դասէն Տ. Մատթէոս Ծ. Վրդ. Ինճեանը, որուն երիտասարդութիւնը և իրր Ստաշիտը կարճատե փորձաւորութիւնը չեն կրնար ունէ կերպով ստուեր ընդել իր լեզուագէտի, պերճախօսի և իրաւագէտի անուրանալի արժեքները: Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական Աթոռը կ'ընէր Հասոյին, Մըստոյին, Մարկոսին ու Կիրակոսին հետ իրր առաջնորդ յարաբերուելը միմէ կը բաշէ իրր հակա կառուցութիւնը վարժապետութեան: Այ թողուցէք այլ և այլ անձնական հաշիւները, քիչ մըն ալ մեր հանրային կեանքին անդրադառնանք ու առանց վերաւարանքի տեսնենք խեղճութիւններ, ջանքեր դարձանել մեր Ազգ. նկարագրի իտիւծութիւնը կեդրոնէն մինչև յետին գիւղի մը անկներ:

Երուսաղէմի Պատրիարքական Աթոռը յարմարագոյն տէրը գտնելու համար մեծ խնդրիւններ ունի իր առջև: Մեծ մարքագործումի և վճռական կարգադրութիւններու կը կարօտի այսօր այդ առաքելական Աթոռը: Ազգ. ժողովը եթէ կ'ուզէ մի անգամ օձիքը ազատած տեսնել Երուսաղէմի յատկանական կ'հոռոտութիւններէն, կտրուի միջոցներ ձեռք առնելու: Եւ առանց կարեւորութեան տալու ներքին այս կամ այն կանոնադրութեան, ինչ որ ինքնին մեծ փոփոխումներու կը կարօտի այսօր: Բայց ո՛վ է յարմարագոյն ընտրելին, ոչ ինչ կարելի է գրել այժմ: Իրերու ներկայ կացութեան մէջ իրր Պատ-

րիարք այն զմարտ աթոռին պարզ արկաւազ մըն ալ կը բաշէ ինքնին իրր լոկ պահապան տիւրիւն: Ինչո՛ւ կը մեղադրենք իրր Տեղապահ զրկուած այս ու այն Եպիսկոպոսը որոնք տղեղութիւններու հանդիս տես ըլլալէ անկի ոչ մէկ նշանակելի գործ կ'ընեն տեսնել:

Հալիպ, 15 Յունիս 1911

ՏԱԹԵԼԻ

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

Յաւօք կ'արձանագրենք Աւագերէց Տէր Յովնանէն քննչի դատեր Այրի Տիկին Ջարիսա Ունեհոյի դառն մահը որ տեղի ունեցաւ երկը տաճանի հիւանդութենէ մը վերջ: Տարաբաղ կներ կը թողու նաև անպախաճ փոքրիկներ: Յուդարկաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ երէկ Ս. Սահփանտի տաճարին մէջ: Խմբագրութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տ. Յովնանէն Ա. քննչ. Մի. նասահանի, հանգուցելոյն մօր, եղբարց և քրոջ իրենց կրած այս դառն կորստեան առթիւ:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲՈՒՆԻՔԱՆ ԵՆԲՈՒՆԻՐԸ. — Այտնի չորհաւայ զիւղերը՝ Կիրակի 4 զէպք պատահած է որոնց Յը մահացու: Պոլսոյն Կիրակի 1 զէպք պատահած է: Հօնաս 1 մահացու զէպք, Սարայքոյ՝ Կիրակի 1 զէպք պատահած է: Տէնդիլի մօտ Դըսրըր գիւղը՝ երկուշաբթի 22 զէպք պատահած է որոնց 2ը մահացու: Գույոն ճագ՝ 9 զէպք, Թիզան՝ 6 զէպք, ամենքն ալ մահացու: Գրգր-Հիսար՝ 3, Եւրուտուր՝ 5, և Գաւառասու 5 զէպք, Մէնէմէն՝ 1 զէպք պատահած է:

ԳՈՒՅՈՒՆԻՔԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ Կեդրոնի զուեցաւ թէ՛ 15 օր առաջ հոն զրկուած քողաքապետական բժիշկ Տօթթո Սփիւրտան Դարաքուսի քանի մը օր առաջ քոլերակ վարակուելով, Կիրակի իրկուսն մեռեւ է:

ԻԳՏՈՒՄ կը գրէ թէ՛ Կառապարութիւնը կը մտադրէ Իգմիքէն 25 օտոթիւնդիւններ զրկել՝ Ջաքըրճալըն հետապնդելու համար: Կերիկ օր մեր կառավարութիւնը չի գիտեր տալաւին թէ ո՛վ է Ջաքըրճալըն:

ԱՅՈՒՄԱՐՈՒՄ առաջին բերք Սուլթանիյէ չափիւր անցեալ չարաթ օր 7 3)4 զրուշի ծախուեցաւ 3 1)3 պարկը և երկուշաբթի 2 1)2 պարկը 7 25)40 զրուշի:

ԵՐԿՈՒՆԵՐԻՔԻ առաւ Պոլսն քաղաքիս նաւահանգիստը խարսխեց եգիպտական «Թանիս» չափեաւոր որուն մէջ 354 օտանդի ուխտաւորներ կային: Նոյն չափեաւոր 500ի մօտ ուխտաւորներ ալ առնելով, իրկուսն զէմ զէպի ձիտոնէ մեկնեցան:

ՏԵՂԱՌՈՅՈՒ Առողջապահական ժողովը լուր առաւ թէ՛ երկու մահեր պատահած են մեմեմիթէ: Մեմեմիթիւն մին է 7 տարեկան յոյն տղայ մը Մօթաքիս թաղէն, իսկ միւսը 14 տարեկան տղիկ մը Այ-Գրքիֆօնա թաղէն:

ՈՐՈՇՈՒՆԵՐԻՔԻ օր միայն Կիրակի օրն:

Նախուժը բաղմութեան վրայ կը ծօնի երկու ստուերներ—երկու մարդեր ամբողջ այս ուրախութեան վրայ կ'արձակեն իրենց ատուութեան ահաւոր նայուածքը:

Վենետիկ սիրով արբելու է: Վենետիկ կ'երգէ այդպէս ինչպէս պիտի աղօթէր: Վենետիկ կը թողու որ վեր բարձրանայ հրաքրքրած չաւիչը իւր գերկնդիւրառն զյգեբուն որոնք անկողնի օրհնութիւններու և յաւիտեանական երանութեան մաղթանքներու մէջէն կը կրկնեն Լէօնօրի և Ռօլօնի անունները:

Որովհետեւ վաղը պիտի հուսկուի երկու սիրահաններու նշանախօսութիւնը: Վաղը, զքսական պայտառն մէջ, Լէօնօր և Ռօլօն հանդիսաւոր կերպով պիտի փոխանակեն այն երգումը զոր արդէն լուկեային կրնան իրարու երկու տարիէ իվեր օր կը պաշտեն զիրար:

Ռօլօն . . . Գանտիստո տոմին զաւաւր, ճնշուածներու, հարստահարուածներու:

“ՊԱՇԵՆՔ”Ի ԾԵՐԾԵՆԸ [1]

ՄԻՇԷԼ ԶԷԿԱՔՕ

ՀԱՌԱՄԱՆԱՑ ԿԱՍՈՒՐԶԸ

Ա.

ՍԵՐՈՅ ՏՕՆԸ

Ռօլօն . . . Լէօնօր . . .

1509 տարեոյն յունիս 5ի այն գիւթական երկրորդին՝ Վենետիկ ցնծութեան ազաղակներով կ'ողջունէ այնքան սիրուած այս երկու անունները:

Խանդավառ Վենետիկ կը պանծացնէ այս երկու անունները իրը ազատութեան խորհրդանշաններ: Վենետիկ՝ խանդաղաւոր

Կ'օրհնէ զանոնք իրը սիրոյ յուսումնարար: Ո՛ր Վենետիկ:

Որքան չքնաղ ու ամբիժ էիր դուն այն զեւթահալ տոնի երեկոյն: Որքան սէզօրէն կը բարձրացնէիր քու անտիական զխոյի ճակատը արկներուն վերեւ, մինչդեռ անբժային երկրիքի մը մէջ լուսինը, խորհուրդներու այս արեւը, կը սուրար անհունութեան մէջ:

Ջուրերու Բաղաքը, կարմրափայլ լոյսերով ողջուն և ցնորային, երգերէն խելայիդ, այն իրկուսը, նման երազի մէջ տեսնուած արեւելեան հեռաւոր օտանի մը, դուրս կը ցցուի ծիրանեղոյն հրդեհներու մէջէն, և իր երկու հարիւր զանգաւատուները, իր գլխերիներ, իր ալաքները՝ բուցանչող կրկներկով ցնորական տեսիլքի մը մէջ կը փոփոխուին լուսաճաճանչ:

Ժողովուրդը ցնծութեան մէջ էր:

Հոգարաւոր կոնտօնիկ Մեծ-Ջրանցքին վրայ կը սահին յամբնեթաց, պտուղներով

կիներու հնչողագրիւն ձայներով երգուած դաշնակաւոր մէլօտները, խորհրդաւոր չողիւնի մը մէջ չըման առնող իրենց լուսավառութիւնները, իրր թէ երկնականութիւնը քուր աստղերը վար իջած հանգչած ըլլային անոնց խորիւտ ցոռկներուն վրայ:

Ու, Մարկոսի հրապարակին վրայ, հասարակապետութեան պերճ նիդակալը լուր կը ձգեցուին միջև յամբոնի կը պտւտկին փողփողուն տարադիւրերով մանկամարդ աղջկիներ, կոնտօնալարներ, նաւաղներ—ամբողջ ժողովուրդը, ամէն ինչ օր կը լըրթայ, ամէն ինչ օր կը տառապի, ամէն ինչ օր կը սիրէ:

Իւ գերագոյն մարտահրաւէր մը կայ այս, տարապաշտան բերկրութեան մէջ որ իր կեցեցներու ազաղակներով կուգայ ծեծել զքսական լոյն, սպառնալից և ըստ ուերամած պալատ . . .

Վերը, հաւաւորը պալատին գագաթը, տեսակ մը դարաւապի վրայէն այս տօ-

ԱՊԱՀՈՎ ԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

Ուրեմն պէտք է ընդունիլ ո եւ է ԲՕԼԻՍ որ չէ խմբագրուած ի կապուտ ապա-
հովագրեալին եւ չէ երաշխաւորուած առաջնակարգ ընկերութենէ մը:

1. ՆՈՐ ԲՕԼԻՍԸ

Տարեկան շահարածիներու վճարումով, որ կոչուայ իր ապահովագրեալներուն ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ

ԷՔԻԹԱՊԼԸ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ,

ՏԱՐԱԿՈՑՈ ՉԿԱՅ ՈՐ ԻՏԷԱԼ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Է ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼԻՆ ՀԱՄԱՐ

Եւ իրօք անժխտելի է առանց սեղմումի որ կը նախատեսէ, որտեղ յաւելուածական վճարումի, որու
փոխատուութեան արժէքները, ի հարկին Բօլիսին վերագնումը, բոլորն ալ արձանագրուած եւ երաշխաւորուած են
ԷՔԻԹԱՊԼԸի նոր Բօլիսին մէջ:

2. ԷՔԻԹԱՊԼԸ 50 ՏԱՐԱԿՆԷ Ի ՎԵՐ ԳՈՑՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ

ԷՔԻԹԱՊԼԸ ԻՐ ՓԱՆՏՓԱՆՈՐԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՐ ՈՒՆԻ ԱՐԵՒԻ ՔԱՆ 500,000 ԸՆՏԱՆԻՔ
ՎՃԱՐԱԾ Է ԻՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԿԱՄ ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԳՆԵՐՈՒՆ 3.671.000.000 ՈՐ.

ԻՐ ACTIFԸ 1910 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31ԻՆ ՀԱՍԱԾ Է	2.564.000.000 ՖՐԲ.Ի
ՈՐՈՎ ԱԻԵԼՑԱԾԸ ԻՐ PASSIFԻՆ ՎՐԱՅ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ	441,000,000 ՖՐԲ.
1909ԻՆ ԻՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՎՃԱՐԱԾ Է ԻՐ ԺԱՅԱՐԱԺԻՆ	49,000,000 --
1910ԻՆ -- -- -- -- --	55,000,000 --

Հաւարակութեան առջեւ այժմ առաւելութիւններով ներկայացող ընկերութեան մը պէտք է զիմեւ անշուշտ՝ ապահովագրուել.
լու եւ տիրանալու համար Բօլիսի մը, որ խմբագրուած ըլլա՛յ զերազանցօրէն նպատակաւոր պայմաններով եւ ըլլա՛յ միանգամայն
ամենէն առատաճեալնը:

ԻԶՄԻՐԻ. ՇՐՋԱԿԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐՇԻՊԻԴԱԳՈՍԻ
ԿԸԶԻՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻԶ

Լ. ԵՒ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Այի Եօրկի Կոստանկ Սիլիստեան Ժերիսանէ Թի 9-13